

Zavičajna kultura i tradicijska glazba Istre u odgoju i obrazovanju učenika

---

Licul, Ivan

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:827802>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Muzička akademija u Puli

IVAN LICUL

**ZAVIČAJNA KULTURA I TRADICIJSKA GLAZBA ISTRE U ODGOJU I
OBRAZOVANJU UČENIKA**

Završni rad

JMBAG:03030828579, redoviti student

Studijski smjer: Glazbena pedagogija

Kolegij: Opća pedagogija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Posebne pedagogije

Mentor: doc. Dr. sc. Dijana Drandić

Sumentor: izv. prof. dr. sc. Ivana Paula Gortan-Carlin

Pula, rujan, 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisan Ivan Licul, kandidat za prvostupnika Glazbene pedagogije ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Ivan Licul dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj Završni rad pod nazivom „Zavičajna kultura i tradicijska glazba Istre u odgoju i obrazovanju“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

_____

Sadržaj

1. Uvod	5
2. O Istri i kulturnim vrijednostima kroz povijest	6
3. Narodni običaji	7
3.1. Božićni običaji	7
3.2. Svadbeni običaji (do 1900)	7
3.3. Poljodjelstvo	8
4. Istrasko pjevanje	9
5. Tradicijska glazbala	12
6. Istarska narodna nošnja	14
7. Istarski plesovi	15
7.1 Istarski balun	15
7.3 Balo di kušin	15
8. Konceptija nastave glazbene kulture u osnovnoj školi	17
8.1 Nastava glazbene kulture.....	17
8.2 Nastavna područja u glazbenoj kulturi.....	21
9. Folklorna glazba u nastavi glazbene kulture	22
10. Folklorna glazba u izvannastavnim aktivnostima.....	26
11. Primjer nastavnog sata.....	27
12. Zaključak.....	32
13. Sažetak	33
14. Abstract	34
15. Popis literature	35
16. Popis slika	36

1. Uvod

Tradicijska glazba je dio svih nas i veže se uz svaki narod, postoji od daleke prošlosti kad se prenosila usmenim putem. Od malih nogu spoznajemo svoju kulturu te je treba već od onda shvaćati kao bogatstvo koje nam nitko ne može oduzeti. Iako je tradicija širok pojam te je možemo shvatiti kroz ples, vjerovanja, mitove, običaje i glazbu, u svim segmentima ona je važna u odgojno – obrazovnom procesu.

Kada pričamo o prvom upoznavanju sa tradicijskom glazbom nekada se smatralo da se ljubav prema svom kraju (glazbi) „usađivala“ od malih nogu usmenom predajom dok danas taj proces postaje jedan od ključnih dijelova opće – obrazovnog programa u školama. Tradicijska je glazba umjetnost raznih, uglavnom manjih skupina unutar kojih su se članovi međusobno poznavali i usmeno komunicirali bez posrednika (Vitez i Muraj, 2001). Iako je tradicijska glazba kao takva dosta evoluirala kroz vrijeme te je danas sve pristupačnija kako odraslim osobama tako i učenicima i dalje treba težiti napretku i dostupnosti istoj. Kroz nju bi učenik trebao stjecati kulturnu svijest te osjećaj pripadnost nekoj kulturi, a i samim time opstaje kulturna baština. Veliku ulogu u tome kako će i na koji način djeca prihvatiti i konzumirati tradicionalnu glazbu ovisi o učitelju, koji bi trebali poticati svoje učenike da prihvate svoju tradicijsku glazbu kao bogatstvo, očuvanjem tradicije, poticanjem interesa i radoznalosti prema nasljeđu (Drandić, Gortan Carlin i Jadan, 2021).

U ovom radu istaknut će se važnost kompetencija učitelja glazbe te njegovo poznavanje tradicijskog glazbovanja (ples, pjevanje, sviranje) i običaja, kako bi učenici prihvatili i poštovali tradicijsku glazbu te ju usvojili kao dio sebe i svog identiteta. Inspiriran shvaćanjem značaja tradicije u samom odgoju djeteta potaklo me na odabir baš ove teme te bogatstvo i vrijednosti mog kraja, odnosno Istre. U samom početku naglasak je na svim ljepotama koje Istra ima, o tradiciji koja se ovdje održava i razvija te na kraju kako to prenijeti i približiti učenicima u školi.

2. O Istri i kulturnim vrijednostima kroz povijest

Istra je najveći hrvatski poluotok koji se nalazi na zapadnom dijelu Hrvatske. Nalazi koji svjedoče o postojanju prvih stanovnika istarskoga poluotoka potječu iz prapovijesti. Ime Istra potječe od imena starih autohtonih stanovnika poluotoka, tzv. „Histri“ koji su živjeli na tom području u periodu između 800 - 500 godine prije nove ere. Kroz povijest Istra je bila pod utjecajem različitih kultura i zemalja od Rimljana i Grka preko Slavena i Mlečana pa do Habsburgovaca koji su vladali Istrom te se zbog toga kultura Istre mijenjala. Važnu ulogu u kreiranju i oblikovanju bogate glazbene baštine Istre odigrala su njezina burna povijesna događanja. Nepochinjiv doprinos očuvanju kulturne baštine, slijedom toga i glazbene, tijekom vremena treba svakako pripisati suživotu i toleranciji naroda teritorijalno uskog i multietničkog prostora (Močinić, Crnčić – Brajković, 2018). Talijani su bivali na priobalnom području Istre oko 100 godina u doba Rima i Mlečana pa su oni jedan od najstarijih naroda koju su bili na tom području. Hrvatski narod je Istru počeo naseljavati počevši od VII. stoljeća te su s vremenom doprli do rubnih dijelova njene južne i zapadne strane (Močinić, Crnčić – Brajković, 2018).

Slijedom svih povijesnih događanja koja su se zbivala u Istri, danas se ističu hrvatska i talijanska tradicijska glazba. Istra, zbog svog zemljopisnog položaja istovremeno je odbijala, ali isto tako privlačila pažnju jer su je nastojali pokoriti brojni osvajači. Stoga se nerijetko može reći kako je sva europska povijest svoje stanište pronašla u Istri, kroz međusoban dodir triju europskih civilizacija - romanske, germanske i slavenske.

Slika 1. Prikaz Istre ¹

¹ preuzeto iz udžbenika Geografska karta Republike Hrvatske (2011), izdavač Školska knjiga, Zagreb

3. Narodni običaji

Običaji, narodni, tradicijski pod različitim kulturnim i drugim utjecajima, su se kroz protok vremena bitno izmijenili, jedni su gotovo posve iščeznuli, a drugi su postali simbolima regionalnoga identiteta. Običaji tipični za istarsko područje, s mnogobrojnim mjesnim inačicama i izmjenama, mogu se podijeliti na cikluse godišnjih običaja, životnih običaja i običaja uz rad.

3.1. Božićni običaji

Na Badnjak se uglavnom kuhalo i jelo tradicionalno jelo „pasutice“ (tjestenina) sa bakalarom. Na Badnjak bi se zapalio panj koji bi gorio cijelu noć na ognjištu kako bi se mogla pripremiti hrana. Panj ili badnjak bi domaćin donosio na ognjišta te ga potom na Viliju Božju potpalio, a trebao je gorjeti do Sveta tri kralja. Badnjak se u Istri naziva i „čok“. Ljudi su oko ognjišta pili, jeli i „feštali“ nakon čega bi se išlo na polnoćku. Pilo se vino iz „bukalete“ (vrč). Nakon mise vratili bi se svi doma, dok je panj još gorio te se otišlo spavat. Iste se večeri kitilo i božićno drveće, u raznim dijelovima Istre to su znali biti ili jelka (jelvica), smreka ili pak običan bor, pin. Tradicionalan je pučki običaj bilo i pjevanje božićnih pjesama. Stara božićna pjesma *U se vrime godišća* pjevala se širom Istre, u crkvama, obitelji, čak svake večeri u tjednu koji prethodi Božiću. Treba istaknuti da se tekst pjesme obično prilagođavao lokalnom narječju pa širom Istre postoje njegove različite varijante, koje se i dana izvode.

3.2. Svadbeni običaji (do 1900)

Iako su se održavale drugačije svadbe nego kakve danas poznajemo, ipak se i danas njeguju neki svadbeni običaji iz povijesti u Istri. Karakteristično za Istru jest prosidba s ritualiziranim razgovorom, napovijedi kante u crkvi, prevoženje škrinje iz mladenkine kuće, postavljanje prepreka što ih priprave momci iz mladenkina sela. Svadbena povorka u Istri poznaje institucije staroga svata, kumova, a često je prati svečana melodija „mantinjada“ izvođena na sopelama (roženicama). U to vrijeme nije bilo toliko raskoši, zbog siromaštva i uglavnom su se nosile tradicionalne istarske nošnje. Najčešće je svadba bila u subotu što danas nije pravilo pa se u četvrtak išlo po mladu i po „dotu“, odnosno miraz te se prilikom toga mladom postavljalo razne prepreke koje je morao preći da dođe do mlade. Tako je običaj bio prepiliti jedno drvo kako bi mladoženja mogao preći ili izmusti kozu. Specifičnost za Istru je da se mladoj uvijek nakon što se udala odnosno kad je išla živjeti kod

mladoženje davalo ime mjesta u koje je išla, ako je išla u Barban onda se je zvalo mlada iz Barbana.

3.3. Poljodjelstvo

Običaji uz rad nastajali su oko godišnjih radova, posebno poljodjelskih i bili su prožeti različitim magijskim praksama za postizanje boljeg uroda i za njegovu zaštitu. Kao i u većini krajeva tako i u Istri puno događaja bilo je i još je vezano uz poljodjelstvo, pošto je u ono vrijeme to bila jedna od glavnih izvora prihoda, ali i hrane za obitelj. U Istri se jako poštuje „luna“ odnosno lunarni ciklus (vjerovanje u nesretne dane). Vjerovalo se u „magiju“ pa su tako po pitanju stočarstva stoku u štalu unosili unatrag, gonili su je blagoslovljenom maslinom te se uvijek pri ulasku u štalu govorilo „bog daj sriću“. Jedna od najvažnijih poljodjelskih kultura u Istri je vinogradarstvo i maslinarstvo. Uz „brajde“, odnosno vinograd povezan je običaj kada bi pri završetku radova napravili križ od ostatka vinove loze i drveća te svi zajedno pjevali. Osim toga, u Istri je značajno i Martinje, pučki običaj krštenja mošta u mlado vino na dan sv. Martina, 11. studenoga. Za tu su se zgodu pripremala posebna jela, veselilo se, družilo, plesalo i pjevalo.

4. Istarsko pjevanje

„Istra je poznata kao multinacionalna regija koja je tijekom stoljetnih povijesnih previranja osluškivala i prihvaćala različite načine pjevanja i sviranja.“ (Gortan – Carlin, Pace, Denac, 2014, 62)

Provedena su mnoga istraživanja uvezi istarskog pjevanja te su se bilježili narodni napjevi. U prošlosti, a i danas istarska pjesma se pjevala pri završetku radova, na skoro svim blagdanima i „feštama“ te je bila neizostavni dio svake manifestacije. Ako istaknemo neke karakteristike urbanog narodnog pjevanja to bi svakako bila homoritmija glasova, izvedba uglavnom počinje višim glasom, nakon serije paralelnih terci slijedi paralelne sekste. Dok u Istri, kako navode Gortan – Carlin, Pace, Denec (2014, 64) „istarsko pjevanje je podijeljeno u dvije grupe: starija i novija baština. U pjevanje starije baštine svrstavamo:

1) dvoglasje u Istarskoj ljestvici,

2) dvoglasje s Ćićarije

3) diskant dvoglasje,

dok u noviju baštinu svrstavamo: tonalnu glazbu.“

Svakako je bitno istaknuti jedno od najprepoznatljivijih istarskih načina pjevanje, a to je pjevanje na tanko i debelo. Ovakvo pjevanje se temelji kako navode Gortan – Carlin, Pace, Denac (2014, 65) „na nizu od 6 netemperamentnih tonova poredanih naizmjenice po intervalima male i velike sekunde, koristi se kadencirajuća silazna vođica, solističko dvoglasje koje se, teoretski promatrano, kreće u sekstama, završni otegnuti unisono dvoglasja na najdonjem tonu niza.“

Prema Debeljuh Giudici (2021, 110) iako stariji tradicijski napjevi polako izumiru, veća društva/organizacije nastoje osigurati opstanak boljom organizacijom i povezanosti među članovima što postižu osnivanjem grupa koje njeguju različite aktivnosti poput sviranja tradicijskih instrumenata i plesova.. Vokalni i vokalno-instrumentalni tradicijski repertoar dijeli se na „tonalitetnu i diskantnu glazbu“ (točnije diskantno dvoglasje), odnosno na melodije s temperiranim i netemperiranim intervalima. Melodije s netemperiranim intervalima (diskantno dvoglasje) nadalje dijelimo prema načinu pjevanja: pjevanje na tanko i na debelo (Barban), bugarenje (Lanišće, Podgaće, Žejane) i talijansko diskantno pjevanje (Vodnjan), a melodije s temperiranim intervalima (tonalitetnu glazbu) dijelimo prema načinu pjevanja i prema strukturi izvođača. Tako razlikujemo jednoglasno ili dvoglasno pjevanje uz pratnju instrumenta (Pazin, Šavrini) i višeglasno pjevanje a cappella (Rovinj, Vodnjan, Šavrini, Hrušice). Višeglasne

pjesme pjevaju se „a cappella“, bez pratnje instrumenata, a dijele se na mušku, žensku ili mješovitu skupinu izvođača. U nastavku je notni primjer tradicijske pjesme naziva „Cviće moje“ koja se bugari, izvodi bez instrumentalne pratnje te pjesma „Zaspal Pave“ autora Ivana Matetića Ronjgova, napjeva karakterističnog tijesnog dvoglasja. Obje pjesme se mogu koristiti u obradi tradicijskih pjesama u višim razredima osnovne škole kao primjeri napjeva koji se izvode i danas u cilju očuvanja originalne tradicijske baštine i kulture Istre.

The image shows a musical score for the song "Cviće moje". It consists of two staves of music in treble clef. The first staff starts with a tempo marking of ♩ = 130 and the instruction "solo". The second staff starts with a tempo marking of ♩ = 70 and the instruction "tutti". The lyrics are written below the notes. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings.

♩ = 130   ♩ = 70

solo   *tutti*

Cvi-ce mo- je- e ja bih te- be bra- a- la cvi- ce

4
cvi- ce mo- je ja- a- a bi- ih te bra- a- la

Slika 2. Notni zapis „Cviće moje“²

Tekst:

Cviće moje, ja bim tebe brala. Cviće, cviče moje ja bim tebe brala.

Ali ne znam, kome bim te dala. Ali, ali ne znam kome bim te dala.

Dala bim te, mladome mornaru. Dala, dala bim te mladome mornaru.

Koji plovi, po plavom Jadranu. Koji, koji plovi po plavom Jadranu.

² Preneseno iz teksta autorice Debeljuh Giudici, A. (2021). Tradicijska vokalna glazba u Istri početkom 21. stoljeća: značajke četiriju autohtonih etničkih zajednica. *Bašćanski glasi, južnohrvatski etnomuzikološki glasnik*, 16 (1), 115.

100. ZASPAL PAVE

Rubato (mosso) Ježenj

1. Za - spal Pa - ve ro - ži - ce pod jo - ri - hom hla / na / de, ma o ja naj
za - spal mi Pa - ve ro - ži - ce aj pod jo - ri - hom
hla - / na / de, ma o ja naj ne na ni ne vo ja ni ne naj.

2. Stani Pave, rožice, rosa na te pa/na/de.
3. Rosa će ti, rožice, košulju zmoč/n/iti.

4. Nije meni, rožice, za košulju mo/no/ju.
5. Već je meni, rožice, za ljubicu mo/no/ju.

Slika 3. Notni zapis „Zaspal Pave“³

³ Izvor: Multimedijaska platforma „Zaspal Pave“ (<http://zaspal-pave.ustanova-imronjgov.hr/uvod#header1-35>).

5. Tradicijska glazbala

U Istri se u tradicijskom glazbovanju koriste specifična glazbala nastala davnih dana, a koja su se izrađivala putem vještine koju se stjecalo od starijih majstora od njih ističemo:

- roženice,
- mih,
- duplice,
- svirale,
- dvojnice,
- vidalice,
- volarice,
- šurle,
- sopelica

a svako od ovih glazbala moglo se koristiti u svrhu pratnje za vrijeme plesa odnosno kao solistički instrument te kao pratnju uz pjevanje.

Glazbala u narodnoj instrumentalnoj glazbi dijelimo na:

- aeorofona,
- kordofona,
- idiofona te
- membranofona

Tako bi u grupu aerofonih glazbala svrstali:

- armoniku triještinu (plonerica, armonika na batuniće),
- duplice,
- klarinet,
- mih,
- okarina,
- organić,
- roženica,
- sopelica,
- šurle.

Dok bismo u kordofona glazbala (proizvode zvuk napetom žicom) svrstali:

- bajs,

- ćićska tamburica i
- vijulin.

Kod idiofonih glazbala, a to su glazbala koja zvuk proizvode titranjem tijela udaranjem, trzanjem ili trljanjem svrstavamo:

- čegrtaljka,
- grata.

U membranofona glazbala koja zvuk proizvodi vibrijajućim opnom i to udaranjem, trljanjem ili treperenjem koja nisu bas specifična za ovo područje ubrajamo:

- bubnjeve npr. def,
- češalj s papirom i
- list.

Od važnijih glazbala koje je bitnije izdvojiti i koja danas najviše „žive“ u folkloru u nastavi glazbene kulture i koja bi se trebala djeci pokazati odnosno prezentirati njihov zvuk uživo radi boljeg doživljaja i shvaćanja funkcioniranja samog instrumenta svakako su: mih, roženice (mala i vela), duplice, šurle.

O mihu učenicima svakako treba napomenuti da je to pretežito plesno glazbalo no može se i pjevati uz njega a danas se sve češće spaja sa ostalim instrumentima. Glavni dijelovi miha su kozja mješina, puhaljka (kanela), kutla odnosno bačvica te svirale ili kako se to naziva u istri prebiraljke. Ovaj instrument može se naći i na otoku Cresu, no melodije su malo drugačije.

Sljedeći instrument koji je svakako bitno istaknuti odnosno prezentirati učenicima su roženice ili sopile gdje imamo veliku i malu te se najčešće sviraju u paru.

Roženica se sastoji od piska (trstika), špuleta (valjkasta cijev u koju se sprema pisak), prebiralice (cijevi prebiraljke sa 6 rupica), lijak (okrugli završetak svirale). Sviraju se u raznim sastavima sa harmonikom, mihom i uz pjevanje.

Još jedan instrument koji ćemo istaknuti u nastavi glazbene kulture su šurle koje izgledaju slično kao gornji dio miha odnosno sastoji se od prebiraljki i bačvice te je vrlo prodornog zvuka, znalo se svirati uz pratnju za ples.

6. Istarska narodna nošnja

Iako se danas većinom oblači za prigode folklor i plesa, nekada je istarska narodna nošnja bila glavni komad odjeće u svakom ormaru za skoro sve prigode, a i za dnevne aktivnosti. Svako selo ili kraj imalo je neki svoj detalj na nošnji, jedan primjer je da u srednjoj istri narodnu nošnju karakterizirala ista boja svih vanjskih (gornjih dijelova) dok u južnoj istri su hlače bile svijetlije boje.

Slika 4. Istarska narodna nošnja 1

Slika 5. Istarska narodna nošnja 2

7. Istarski plesovi

Tradicijski plesovi sačuvani su, ne svi, sve do danas te se još uče i plešu u školama i istarskim KUD – ovima. Iako možda ne u potpunosti sačuvana i dalje ističemo par plesova koji se najčešće plešu prilikom smotri i manifestacijama a to su:

- balun,
- balo de kušin,
- šete paši,
- špic polka.

Istarski se plesovi se započinju učiti već kod predškolske dobi gdje mogu poslužiti kao dječje aktivnosti namijenjene tjelesnom vježbanju, a i na taj način održavati kulturnu baštinu i njegovati tradiciju.

U daljnjem tekstu opisani su „balun“ kao najrašireniji i najpoznatiji istarski ples, te „balo de kušin“ kao najpoznatiju plesnu igru na ovim krajevima koja se i danas njeguje.

7.1 Istarski balun

Jedan od najpoznatijih i najraširenijih plesova u Istri koji je u svakom kraju imao jedan različiti detalj kao i kod nošnji. Nekad se obično izvodio nedjeljom nakon mise kada su bili obučeni u nošnju. Balun se sastoji od četiri osnovne figure:

- prebirat,
- valcat
- šetat ili hodit uokole
- vrtet ili obrnut.

Istarski balun najčešće se plesao na mih, roženice, ponekad šurle te harmoniku u novija vremena. Ovaj ples je pogodan za upotrebu u nastavi glazbene kulture.

7.3 Balo di kušin

Balo di kušin je plesna igra koja se i danas izvodi u pojedinim istarskim folklornim društvima. Ovaj ples se izvodio pod „kušinom“ odnosno jastukom te se plesao na svadbama najčešće. Sa sigurnošću jedino možemo tvrditi kako se ovaj ples izvodi na mih i roženicu, dok, dok konkretna melodija za ovaj ples nije stabilna te se ovaj ples u svakom selu izvodio

drugačije odnosno imao je neke svoje elemente npr. Negdje se ne pleše sa stolicom, dok u drugom selu su se partneri poljubili prije vrtnje e nije bilo kolovođe dakle nije bilo pravila za ovaj ples, danas se u Barbanu ovaj ples pleše na način da partner i partnerica u krugu od plesača mora odabrati partnera i zamoliti ga za ples na način da odmjerava svakog i kad odabere oni se poljube na koljenima te plešu u krugu ples ispod jastuka i obično se svira na mijeh.

8. Konceptcija nastave glazbene kulture u osnovnoj školi

8.1 Nastava glazbene kulture

Nastava glazbene kulture u osnovnoj školi odvija se jednim satom tjednom te je jedan od obveznih predmeta. Kako je glazba vrlo značajan dio ljudske kulture, ona mora imati svoje mjesto u općem odgoju i obrazovanju. Nastavu glazbene kulture prožimaju dva temeljna načela: jedno je psihološko, a drugo kulturno-estetsko. Cilj nastave glazbe u općeobrazovnoj školi uvođenje je učenika u glazbenu kulturu, upoznavanje osnovnih elemenata glazbenoga jezika, razvijanje glazbene kreativnosti, uspostavljanje i usvajanje vrijednosnih mjerila za (kritičko i estetsko) procjenjivanje glazbe (Nastavni plan i program, 2006).

Kroz glazbenu kulturu ističemo dva načela, a to je:

- psihološko i
- kulturno – estetsko.

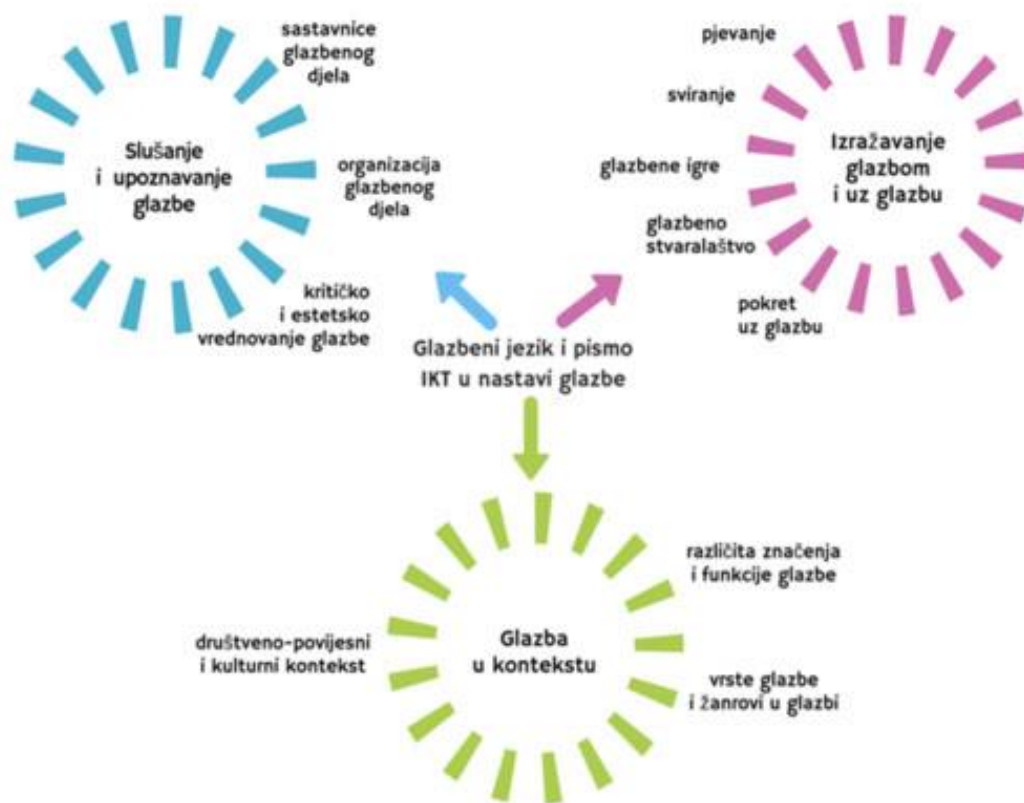
Kroz psihološko načelo učenik će zavoljeti glazbu, prihvatiti je te dobiti želju za aktivnim bavljenjem glazbe, dok će kroz kulturno – estetsko načelo učenik biti sposoban kako to navode u Nastavnom planu i programu 2006 biti kompetentan korisnik glazbe za vrijeme ali i izvan škole. To je veoma važno jer danas imamo raznih vrsta glazba zato je bitno na kvalitetan način prenijeti to učenicima. Možemo reći da je svakako u središtu pozornosti učenikova glazbena aktivnost odnosno pjevanje, sviranje, slušanje te na taj način učenik će doživjeti glazbu što je vrlo bitno.

Program nastave glazbene kulture je otvoren što znači da učitelj ima veliku slobodu u oblikovanju nastave glazbene kulture stoga treba istaknuti kako i kompetenciju učitelja tako i segment kreativnosti koji će biti vrlo bitan za rad s učenicima. Učitelj ima slobodu u odabiru primjera tijekom pjevanje odnosno slušanja glazbe prilikom obrade nastavne jedinice a to su folklorna glazba, glazbala, pjevački glasovi, oblikovanje glazbenog djela, glazbene vrste i glazbeno stilska razdoblja. Otvoreni oblik nastave glazbene kulture ističemo i prilikom glazbenog opismenjavanja koje je svedeno na minimalnu dozu odnosno na razinu (pre)poznavanja grafičkih znakova. Jedan od razloga je i vrijeme kojim raspolažemo odnosno jedan školski sat tjedno (45 min.) zbog toga je ne moguće učenike naučiti svirati, raditi glazbeno stvaralaštvo te ih glazbeno opismenjivati stoga je bitno da su zadatci jasni i kratki

odnosno da su satovi kvalitativno obogaćeni sadržajem u odnosu na vrijeme kojim raspolažemo.

Nastava glazbene kulture kreće od malih nogu odnosno razredna nastava od prvog razreda osnovne škole do trećeg odnosno četvrtog ako nastavu drži predmetni nastavnik, “ Glazba je u nižim razredima osnovne škole idealno područje za snažno poticanje pozitivnih emocija, osjećaja pripadnosti, zajedništva i snošljivosti. Ona može dati snažan doprinos rastućoj potrebi poticanja i izgradnje kulture nenasilja među školskom djecom. Djeca u razrednoj nastavi neka pjevaju, neka slušaju odabranu glazbu i neka se igraju (ritmiziraju imitirajući učitelja, plešu, kreću se na glazbu, improviziraju, sviraju i sl.).“ (Nastavni plan i program, 2006).

Dakle program nastave glazbene kulture, u prva tri razreda osnovne škole, temelji se na glazbenim područjima pjevanja, sviranja, i slušanja glazbe i glazbene kreativnosti. Važno je reći kako se na taj način provođenje nastave glazbene kulture provodi kroz tri domene. “ Domene predmeta Glazbena kultura / Glazbena umjetnost izrazito su međusobno povezane i nadopunjuju se, što upućuje na veću ili manju prisutnost svih domena u čitavoj odgojno-obrazovnoj vertikali, odnosno u svim ciklusima i na svim razinama.“ (Kurikulum za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj, 2019), (Slika 6.)

Slika 6. Organizacija kurikuluma predmeta Glazbena kultura / Glazbena umjetnost⁴

Domene možemo objasniti na slijedeći način:

1. Domena A: Slušanje i upoznavanje glazbe

Učenik će kroz ovu domenu aktivnim slušanjem upoznati glazbu različitih vrsta te kroz pitanja i potpitanja sami dolaziti do zaključka putem glazbenih sastavnica te će na taj način razumjeti, doživjeti i znati vrednovati glazbu.

2. Domena B: Izražavanje glazbom i uz glazbu

Kroz ovu domenu učenik izvodi glazbene aktivnosti pjevanja, sviranja, glazbenih igara, glazbenog stvaralaštva te pokreta uz glazbu sa ciljanim i jasnim zadacima od strane učitelja

⁴ Preuzeto iz: Kurikulum nastavnih predmeta Glazbena kultura i glazbena umjetnost za osnovne škole i gimnazije (2019).

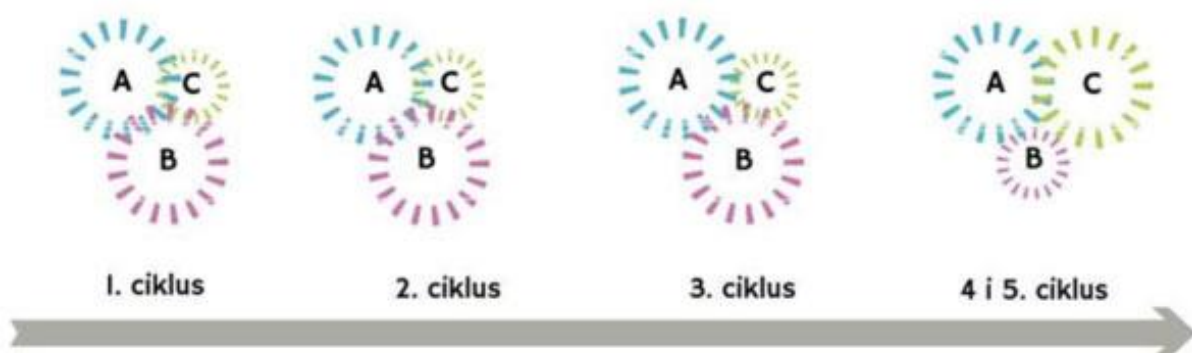
na koji će način učenik moći doživjeti glazbu u punom smislu te potaknuti učenikovu kreativnost. “ Kvalitetno provođenje navedenih aktivnosti postaviti će temelje za realizaciju izvannastavnih aktivnosti te izborne i fakultativne nastave poput pjevačkog zbora, instrumentalnih sastava, orkestra, plesne skupine, folklornog ansambla, skladanja, individualnog sviranja i ostalog.“ (*Kurikulum nastavnih predmeta Glazbena kultura i glazbena umjetnost za osnovne škole i gimnazije 2019,10*)

3. Domena C: Glazba u kontekstu

Ova domena polazi od domene A i B odnosno učenik otkriva vrijednosti bogate regionalne, nacionalne i globalne glazbene i kulturne baštine, uočava razvoj, uloge i utjecaje glazbene umjetnosti na društvo te povezuje glazbenu umjetnost s ostalim umjetnostima.

Sve tri domene odvijaju su kroz odgojno-obrazovne cikluse te se kroz njih mijenjaju (Slika 2.) Prvi odgojno obrazovni ciklus odnosi se na 1. i 2. razred osnovne škole, drugi odgojno obrazovni ciklus na 3.,4. i 5. razred osnovne škole , treći se odnosi na 6.,7. i 8. razred osnovne škole dok se 4. i 5. odgojno obrazovni ciklus odnosi na razrede srednje škole.

“Učitelj može tijekom nastavne godine nekoj od domena dati veću ili manju važnost s obzirom na interese učenika određenog razrednog odjela i specifičnosti školskog kurikuluma.“ (*Kurikulum nastavnih predmeta Glazbena kultura i glazbena umjetnost za osnovne škole i gimnazije 2019,10*)

Slika 7. Odnos zastupljenosti domena u odgojno-obrazovnoj vertikali⁵

⁵ Preuzeto iz: *Kurikulum nastavnih predmeta Glazbena kultura i glazbena umjetnost za osnovne škole i gimnazije (2019).*

8.2 Nastavna područja u glazbenoj kulturi

U prva tri razreda osnovne škole susrećemo aktivnosti pjevanja, sviranja, slušanja glazbe te glazbena kreativnost, važno je istaknuti kako nastava Glazbene kulture nužno u središte pozornosti treba staviti učenikovu glazbenu aktivnost – pjevanje, sviranje i slušanje, jer se na taj način doživljava i uči glazba, obogaćuje se učenikov osjećajni svijet i izoštrava se njegov umjetnički senzibilitet (*Nastavni plan i program za osnovnu školu*, 2006). U četvrtom razredu osnovne škole se uvodi izvođenje glazbe te glazbeno pismo dok u petom, šestom. Sedmom i osmom razredu nastave glazbene kulture susrećemo pjevanjem, slušanjem i upoznavanjem glazbe, improvizirano ritmiziranje, kretanje uz glazbu, ples i sviranje. „Učitelj je slobodan u izboru načina aktivnoga muziciranja – po načelu realne ostvarivosti i mogućnostima glazbeno relevantnoga dosega. I popise pjesama u nastavnom području pjevanje treba shvaćati kao preporuku. Uz slobodu njihova izbora s predloženoga popisa i/ili izvan njega, učitelja obvezuje samo naznačena količina pjesama.“ (*Nastavni plan i program*, 2006)

9. Folklorna glazba u nastavi glazbene kulture

„Proces prezentiranja ove glazbe, njenih osobitosti i značenja u životu naroda ovog kraja, njene svjetovne i religijske note, njenog utjecaja na izbor aktivnosti i životnih navika žitelja i konačno njena postojanost tijekom vremena, pružaju učeniku vrijedne spoznaje iznimno korisne pri vrednovanju tog glazbenog izričaja.“ (Močinić, Crnčić – Brajković, 2018, 144). Pretpostavljajući da se djeca prije dolaska u školu rijetko susreću sa takvom vrstom glazbe osim u svom okruženju i na javnim mjestima zadaća učitelja je tradicijsku glazbu uvrstiti u redovan program te je na kompetentan i zanimljiv način prenijeti učenicima. Prema otvorenom modelu učitelj je slobodan u odabiru primjera za pojedinu regiju prilikom obrade narodnih napjeva. „Nastavne cjeline Folklorna glazba postavljene su posebno, izvan tablica po razredima. U odgovarajućim razredima naznačeno je samo koliko takvih cjelina treba obraditi. Učitelju je prepušten izbor redoslijeda obradbe kako bi se moglo poštovati načelo zavičajnosti.“ (Nastavni plan i program, 2006). Što bi značilo da je učitelj obvezan u količini pjesmica koje mora obraditi dok je odabir istih prepušten učitelju na odabir uz preporuke naravno.

Folklorna glazba je uvedena u nastavu još u 18. stoljeću, a u 20. stoljeću je uvedena u program glazbenog odgoja. „Relativna jednostavnost u melodijskom, ritamskom i formalnom pogledu učinila je narodne pjesme pogodnim nastavnim sredstvom za rješavanje pitanja intonacije, ritma, glazbenih oblika. Ovdje se narodna pjesma tretira kao sredstvo obrazovnih postignuća“ (Rojko, 2012, 58). „U suvremenoj nastavi glazbe treba imati u vidu da je tradicijska glazba na neki način „povijesni eksponat“ (Rojko, 2012), svakako prije nego što se obrađuje tradicijska glazba njoj treba prvo pristupiti i dobro objasniti sa etnomuzikološkog gledišta odnosno razjasniti pitanja kao što su : tko ju je pjevao, kada je nastala te s kojim ciljem, razjasniti glazbenu strukturu pa tek onda krenuti sa daljnjom obradom.

U Republici Hrvatskoj tradicijska je glazba sadržaj viših razreda osnovne škole kao tematska cjelina u okviru nastavnog područja *Slušanje i upoznavanje glazbe (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006, 72-73)*. U osnovnoškolskoj nastavi Glazbene kulture tradicijska bi se glazba trebala upoznavati pjevanjem, slušanjem i gledanjem audio – video zapisa te bi se svi zaključci o tradicijskoj glazbi trebali donositi na temelju audio/videozapisa. Osim glazbe, učenici bi trebali razgovarati o tradicijskim običajima i nošnjama. Upoznavanje tradicijske glazbe vodi se po načelu zavičajnosti, znači polazište je tradicijska glazba kraja u kojem učenici odrastaju i ostaje u okvirima Republike Hrvatske.

Mišljenja sam da posebnu pozornost treba svakako posvetiti pjevanju odnosno načinu pjevanja kako i Rojko (2012,62) navodi „posebnu pozornost valja posvećivati pjevanju narodne pjesme. To pjevanje mora biti istinito. Nijednu takvu pjesmu ne bismo smjeli otpjevati ako je pritom nismo koliko god je moguće temeljitije etnomuzikološki obradili“. Veoma je važno da se takve pjesme uostalom kao i svake druge pjevaju sa ciljem i zamisli na njihovu etnomuzikološku vrijednost jer će učenik na taj način osvijestiti svoju kulturnu baštinu i kulturni identitet odnosno moći će prihvatiti takvu skladbu kao nešto svoje. Dok s druge strane glazbala upoznaju kroz aktivnost slušanja naravno, ako je moguće da se glazbala učenicima prikažu i demonstriraju uživo te da oni sami možda probaju držati ili svirati određeni instrument puno će doprinijeti nastavnom procesu a i takav događaj prije će učenik zapamtiti nego ako mu se samo na ekranu pokaže kako određeni instrument izgleda odnosno kako zvuči. Kroz aktivnost slušanja glazbenih primjera tradicijske glazbe učenik kroz unaprijed postavljena ciljana pitanja nastavnika spoznaje takvu glazbu te pomno prati određeni audio ili audio-video zapis.

Učenicima treba takvu glazbu svakako približiti na njima blizak i zanimljiv način npr.: kroz glazbene igre brojalice te audio – video zapise. „Učenici moraju znati prepoznati glazbu prema folklornoj pripadnosti, na glazbenom primjeru opisati značajke te prepoznati glazbala po zvuku i opisati ih prema slici (Nastavni plan i program, 2006, 67).“ Dakle tradicijska glazba nudi širok spektar dobiti za učenike te u korelaciji sa drugim predmetima: hrvatski jezik, likovna kultura, priroda i društvo, itd. upotpunjuje učenikov osjećaj pripadnosti nekoj sredini te daje mogućnost usporedbe sa drugim kulturama te na taj način potiče učenikovu maštovitost i kreativnost. U nastavi glazbe, upoznajući različite glazbene tradicije, učenici upoznaju različite kulture te će tako stječnu razumijevanje i toleranciju prema kulturnoj različitosti (Šulentić Begić i Begić, 2017).

U nastavku rada prikazano je istraživanje koje su provele autorice Močinić i Crnčić – Brajković (2018) gdje je cilj bio istražiti zastupljenost istarske tradicijske glazbe u nastavi Glazbene kulture u nekoliko škola Istarske županije u Hrvatskoj, kako bi pobliže opisali vrijednosti korištenja tradicijske glazbe u nastavi., kako za nastavni proces tako i za razvoj pozitivnih stavova učenika prema vlastitoj kulturi i tradiciji te njezinom očuvanju i njegovanju. Uz misao i razmišljanja o važnosti očuvanja i poučavanja tradicijske glazbe u suvremenoj školi provele su istraživanje koje se osvrnulo na nekoliko problema, a to su: utvrditi stavove

učitelja o zastupljenosti istarske tradicijske glazbe u redovitim nastavnim aktivnostima, u izvannastavnim, slobodnim i izvanškolskim aktivnostima škole u kojoj rade;

- Ispitati stavove učitelja o njihovom praćenju događanja vezanih za istarsku tradicijsku glazbu;
- Utvrditi stavove učitelja o zastupljenosti istarske tradicijske glazbe u njihovim nastavnim aktivnostima;
- Utvrditi stavove učitelja o zastupljenosti pjevanja tradicijskih pjesama, sviranja tradicijskih instrumenata i tradicijskog plesa u njihovim nastavnim aktivnostima;
- Ispitati stavove učitelja o korištenju udžbenika, nosača zvuka i videosnimaka u vlastitom predstavljanju istarske tradicijske glazbe;
- Ispitati mišljenje učitelja o organizaciji aktivnosti usmjerenih na očuvanje istarske tradicijske glazbe u njihovoj školi;
- Ispitati mišljenje učitelja o važnosti poticanja učenika na poštivanje tradicijske glazbe okruženja (zavičaja) u kojem žive.

Istraživanje je provedeno u proljeće 2017. godine na učiteljima osnovnih škola. Nakon provedene ankete iz tablice vidimo rezultate kako je skoro polovica (44,8%) ispitanika tvrdila kako su sadržaji iz tradicijske glazbe Istre malo prisutni u nastavnim aktivnostima njihovih škola, 36,8% tvrdi da su osrednje prisutni, a samo 11,5% njih tvrdi da je tradicijska glazba puno zastupljena. Iako rezultati nisu baš očekivani, treba prihvatiti da tradicijska glazba neće uvijek nailaziti na odobravanje što od roditelja, tako i od učitelja. Neki učitelji misle kako je tradicijska glazba odličan primjer za izgradnju osobnog identiteta te poznavanje vlastitih korijena dok drugi misle da je ne potrebna takva glazba uz današnji repertoar koji se nudi na odabir djeci. Malo bolji rezultati dobiveni su za tvrdnju o prisutnosti tradicijske glazbe Istre u izvannastavnim aktivnostima. 36,8 % ispitanika smatra da je ta glazba malo zastupljena u izvannastavnim aktivnostima njihove škole, 41,4 % smatra da je osrednje zastupljena, a 16,1% da je puno zastupljena. U nekim školama djeluju folklorne grupe koje su prisutne i obogaćuju svojim nastupom sve važnije priredbe, manifestacije i svako javno društveno djelovanje svojih škola, dok iz daljnjih istraživanja gdje 25,3% ispitanih učitelja izjavilo je da učenici nisu uopće uključeni u takve aktivnosti, 34,5% tvrdi da su malo uključeni, 32,2% da su osrednje uključeni, a 8% da su puno uključeni. I u ovom slučaju rezultati vjerojatno ovise o školama gdje ispitanici rade, odnosno o tome postoje li u njihovoj školi slobodne aktivnosti koje učenici mogu odabrati, a njeguju očuvanje tradicijske glazbe bilo pjevanjem, sviranjem tradicionalnih

instrumenata ili plesom. Zato je bitno da se ovakva glazba provodi kroz redovnu ali isto tako izvannastavnu aktivnost, puno toga zavisi o učitelju jer kao što vidimo njemu zavisi hoće li se takva glazba i u kojoj mjeri provoditi. Na kraju je odrađeno još istraživanje o zastupljenosti tradicijske glazbe Istre između talijanske i hrvatske škole. „Ispitani učitelji iz hrvatskih škola procijenili su malo višu razinu zastupljenosti istarske tradicijske glazbe u izvannastavnim aktivnostima škole i učestaliju organizaciju aktivnosti usmjerenih na očuvanje istarske tradicijske glazbe u njihovim školama u odnosu na ispitanike zaposlene u talijanskim osnovnim školama. Iz dobivenih rezultata također je moguće zaključiti da ispitanici iz hrvatskih škola češće koriste udžbenike i CD-e u predstavljanju istarske tradicijske glazbe u odnosu na učitelje iz talijanskih osnovnih škola. Dobiveni rezultati upućuju na potrebu animiranja učitelja u cilju prenošenja glazbene baštine Istre na mlade naraštaje, posebno učitelja u talijanskim osnovnim školama kojima bi trebalo osigurati i odgovarajuća nastavna sredstva“ (Močinić i Crnčić – Brajković, 2018, 150).

10. Folklorna glazba u izvannastavnim aktivnostima

Uz redovitu nastavu veliki doprinos u upoznavanju učenika sa tradicijskom glazbom imaju i izvannastavne aktivnosti na kojima će učenik moći proširiti „pogled“ na samu glazbu te dobiti širu mogućnost bavljenja istom. Izbor izvannastavnih aktivnosti treba biti raznolik te nuditi širok spektar aktivnosti koji će naravno zavisiti o samom učitelju. Učenici će se prema vlastitim interesima i potrebama upisati u rad određene glazbene grupe. Takva grupa može obuhvaćati raznolike aktivnosti od pjevanja, sviranja, skladanja i glazbeno-scenskih prikaza do glazbeno-tehnoških projektnih modela rada (Vidulin-Orbanić, 2008).

Ako polazimo od činjenice da su izvannastavne glazbene aktivnosti prepuštene na odabir učenicima jer je to njihovo „slobodno vrijeme“ veliku ulogu imati će kompetencija učitelja prema određenim glazbenim aktivnostima kako bi motivirao i zainteresirao učenike na takvu vrstu aktivnosti. Učenicima se treba omogućiti bavljenje svim glazbenim područjima. Zato bi škole u budućnosti trebale imati širu ponudu izvannastavnih glazbenih aktivnosti. Učenici se često uključuju u folklornu skupinu što im omogućava plesnu i pjevačku aktivnost (Dubovicki, Svalina i Proleta, 2014).

Što se tiče tradicijske glazbe kroz izvannastavnu aktivnosti učenici mogu upoznavati glazbala određene kulture na način da ih sami isprobaju zatim bi od velike koristi, ukoliko je to moguće, bilo sudjelovanje na raznim kulturnim manifestacijama gdje će učenik na neki drugačiji način doživjeti takvu vrstu glazbe.

“Poseban je naglasak svakako na aktivnom, neposrednom susretu s ovom glazbom na raznim smotrama i festivalima koji se organiziraju diljem regije. Poželjno bi bilo da učitelji i učenici prate, a po mogućnosti i sudjeluju u tim događanjima koji se često organiziraju radi promocije i očuvanja ove glazbe. Sudjelovanje na smotrama i festivalima moglo bi motivirajuće djelovati na učenike u stvaranju pozitivnog odnosa prema tradicijskoj glazbi njihove sredine.“ (Močinić, Crnčić – Brajković, 2018, 145). Jedan primjer iz osobnog iskustva je da sam putem izvannastavnih aktivnosti u osnovnoj školi, gdje nam se konkretno prezentirao instrument „roženice“ na način da je u školu bio pozvan poznati istarski svirač istog instrumenta dobio želju i krenuo svirati taj instrument, zbog toga ističem potencijalnu „moć“ prezentacije i dobro osmišljenog sadržaja od strane učitelja kako u redovnoj tako i u izvannastavnoj aktivnosti.

11. Primjer nastavnog sata

U ovom dijelu rada prikazan je tijek nastavnog sata za peti razred osnovne škole, gdje će se prezentirati Istra, odnosno glavna glazbala, kulturna obilježja ovog kraja te primjer obrade istarske pjesme tj. napjeva.

Tradicijska glazba Istre

Razrada nastavnog sata po etapama	
UVODNI DIO	
Opis uvodnog dijela	Pitanja/upute
<p>Sat započinjemo audio primjerom balun na roženicama sa prethodno postavljenim pitanjima.</p> <p>Nakon toga slijedi analiza odgovora gdje dolazimo do zaključka kako se ovdje radi o roženicama te da one pripadaju Istarskoj tradicionalnoj glazbi.</p>	<p>Obratite pozornost na instrumente, koliko njih čujete? Sviraju li istu melodiju? Prepoznajete li instrument? Što mislite kojem kraju pripada ova vrsta glazbe?</p>
SREDIŠNJI DIO	
Opis središnjeg dijela	Pitanja/upute
<p>Zapisujemo na ploču naslov Tradicijska glazba Istre.</p> <p>Utvrdjemo kako smo slušali tradicionalno glazbalo koje potječe sa ovog poluotoka te se i u današnje doba izvodi. Puštamo sljedeći glazbeni primjer odnosno isječak iz videozapisa o sopelama odnosno roženicama te slušamo mantinjadu na roženicama uz videozapis uz prethodno zadane zadatke?</p> <p>Nakon analize poželjno bi bilo imati roženice u razredu radi prezentacije učenicima uživo ali može poslužiti i slika kako bi se opisali dijelovi roženice.</p>	<p>Dali je netko već vidio ovaj instrument? Ili ga netko možda svira?</p> <p>Koliko instrumenta čujete? Uočite razlike između ta dva instrumenta? Po čemu se razlikuju? Opišite ton roženica?</p>

Istarske roženice (sopele)

Profesor objašnjava i pokazuje dijelove roženice :
Karakterizira ih dvostruki jezičak odnosno pisak
izrađen od trske, špuleta (valjkasta cijev u koju se
sprema pisak), prebiralice (cijevi prebiraljke sa 6
rupica), lijak (okrugli završetak svirale). Zatimo
puštamo glazbeni primjer za mih uz prethodno zadane
zadatke. Prikazujemo mih te objašnjavamo dijelove
miha : kozja mješina, puhaljka (kanela), kutla
odnosno bačvica te svirale ili kako se to naziva u istri
prebiraljke.

Istarski mih

Na koji način svirač svira mih?
Opišite ton miha? Čujete li jedan ili
dva zvuka?

Zatim najavljujemo jednu vježbu koju ćemo zajedno odraditi a to je korak baluna odnosno rukama tapšamo 1-2 , 3-4 zatim nogama 5 i 6 te uvježbavamo bez muzike. Nakon čega dodajemo pratnju prilikom koje prvo profesor demonstrira korak zatim učenici prat. Naglašavamo kako smo mi sada odradili korake jednog od najpoznatijeg istarskog plesa a to je Balun. Pogledajmo sada videozapisa baluna uz zadatke:

Nakon analize odgovora prelazimo na kratku demonstraciju narodnih nošnji nakon što su učenici primijetili da se balun pleše u narodnoj nošnji.

Istarska narodna nošnja

Ukratko prolazimo dijelove narodne nošnje sa učenicima.

Zatim prelazimo na istarsko tradicionalno pjevanje puštamo jedan glazbeni primjer pjevanja u paru muški i ženski vokal.

Ovakav karakterističan kraj naziva se unisono, kad dva glasa pjevaju isti ton što je karakteristično za ovo područje, a osoba koja je zaslužana za to je Ivan Matetić Ronjgov koji je osmislio istarski tonski niz.

Jeste li prije čuli ovu melodiju ili instrument? Zna li netko kako se zove ovaj ples?

Obratite pozornost na odjeću? U kojem obliku se pleše balun? Koji instrument svira pratnju ovom plesu?

<p>Poslušajmo sada skladbu Nella Milottija – Tići Matetiću koju izvodi zbor osnovne škole Ivan Matetić Ronjgov iz Pule uz prethodno zadane zadatke.</p> <p>Slijedi analiza odgovora!</p> <p>Zaključujemo kako je skladba trodijelnog oblika te je zbor pjeva ovu skladbu višeglasno.</p> <p>Sada ćemo poslušati jednu skladbu tradicijske glazbe u nešto modernijoj izvedbi.</p> <p>Slijedi analiza odgovora!</p>	<p>Koliko glasova čujete u pjesmi? Koliko glasova započinje pjesmu? Kako završava pjesma? Opišite!</p> <p>Kakvog je oblika skladba? a) dvodijelna ili b) trodijelna?</p> <p>Izvodi li zbor skladbu jednoglasno ili višeglasno.</p> <p>Vaš zadatak je: Koje glazbalo započinje melodiju? Dali čujete mih u ovoj skladbi? Dali između prve i druge kitice melodiju izvode roženice? Dali pjevači pjevaju jednoglasno ili ?</p>
ZAVRŠNI DIO	
Opis završnog dijela	Pitanja/upute
<p>Za kraj nastavnog sata ponavljamo danas naučeno kroz pitanja, te ako ima vremena otplešemo balun na temelju prije naučenih koraka uz pratnju CD – playera.</p>	

Slušni primjeri		
Rb.	Poveznica snimke/naziv CD-a i broj snimke	Minutaža
1.	https://www.youtube.com/watch?v=UgNTVu0If5I	00 - 1
2.	https://www.youtube.com/watch?v=SNTVuGIFw9o	

3.	https://www.youtube.com/watch?v=_K5eLnuukiY	5 - 7
4.	https://www.youtube.com/watch?v=WkxMsW68kwU	00 – 4.30
5.	https://www.youtube.com/watch?v=l0hRaLN4F1U	
6.	https://www.youtube.com/watch?v=y6Je5qF7wjo	

12. Zaključak

Ovaj rad ukratko prikazuje ljepote Istre i njezine kulturne baštine od tradicionalnih običaja preko glazbe pa na kraju na koji način to prenijeti učenicima kako bi se ta kultura i tradicija očuvala. Iako kod nekih istraživanja imamo malo obeshrabrujuće rezultate na što zbog neodobravanja roditelja ili učitelja, bitno je shvatiti da je tradicionalna glazba bilo kojeg kraja te kulturna baština nešto što treba od malih nogu prihvaćati, shvaćati odnosno razumjeti je kao nešto svoje.

Velika odgovornosti je na samom učitelju kako će i na koji način odnosno u kojoj mjeri prezentirati ovu glazbu. To nas potiče na razmišljanje kako bi u cilju očuvanja tradicijske glazbe svakom učitelju trebalo preporučiti da tradicijske pjesme svakako uvrsti u rad s učenicima mlađe dobi. Nadalje, izvannastavne aktivnosti su vrlo važne kod upoznavanja ove vrste glazbe te bi bilo poželjno da učitelji i učenici prate, a po mogućnosti i sudjeluju u tim događanjima koji se često organiziraju radi promocije i očuvanja tradicijske glazbe i običaja koji ju prate. Sudjelovanje na smotrama i festivalima moglo bi biti motivirajuće i poticajno djelovati na učenike u stvaranju pozitivnog odnosa prema tradicijskoj glazbi kako bi sačuvali vrijednosti i izgradili vlastiti identitet na svojoj tradiciji i kulturi.

13. Sažetak

Danas, nastavno područje glazbena kultura, ne sadrži samo glazbeni odgoj učenika, već ga prožimaju dva temeljna načela: jedno je psihološko, a drugo kulturno-estetsko. Važno mjesto u nastavi glazbene kulture dobiva stvaranje interesa učenika prema tradicijskoj kulturi, a posebno tradicijskoj glazbi kroz tradicijska glazbala, plesove, običaje i sve vrijednosti istarskog zavičaja, koji se međusobno prožimaju i utječu na oblikovanje kako ukusa u glazbi tako i obogaćuju estetske vrijednosti učenika. Osim toga, učenici ne uče samo tradicijsku glazbu, već uče i jezik, dijalekt i kulturu koja je sastavni dio tradicijske glazbe. U ovom radu dat je primjer izvođenja nastavnog sata kroz učenje i vrednovanje tradicijske glazbe Istre koja je usko povezana s društvenim i kulturnim kontekstom i koji je sastavni dio odgojno-obrazovnog procesa u samoj istarskoj regiji. Osim toga, razumijevanje i korištenje tradicijske glazbe Istre ukazuje i na sposobnost učitelja da spoznaju i vrednuju različitost elemenata tradicijske kulture, te je koriste kontekstu nastave glazbe.

14. Abstract

Today, music teaching area is not only about teaching students about music, it is consisted of psychological and cultural-aesthetic aspects. An important place in the teaching of musical culture is the creation of students' interest in traditional culture, especially through traditional instruments, dances, customs and all the values of Istrian homeland, which interpenetrate each other and influence the formation of taste in music and enrich the aesthetic values of the students. In addition, students not only learn traditional music, but also learn the language, dialect and culture that is an integral part of traditional music. In this paper, an example of conducting a lesson through learning and evaluating the traditional music of Istria is given, which is closely related to the social and cultural context and which is an integral part of the educational process in the Istrian region itself. In addition, the understanding and use of traditional music of Istria also indicates the ability of teachers to recognize and value the diversity of elements of traditional culture, and use it in the context of music teaching.

15. Popis literature

Debeljuh Giudici, A. (2021). Tradicijska vokalna glazba u Istri početkom 21. stoljeća: značajke četiriju autohtonih etničkih zajednica. *Baščanski glasi, južnohrvatski etnomuzikološki glasnik*, 16 (1).

Drandić, D., Gortan-Carlin, I.P. i Jadan, E. (2021). Traditional (Folk) Music in Intercultural Education of Students. U: V. Mlinarević, M. Brust Nemet, J. Husanović Pehar (ur.) *Intercultural education, Obrazovanje za interkulturalizam: Conference proceedings / Mlinarević, Vesnica*; Brust Osijek: Faculty of Education, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Republic of Croatia; Croatian Academy of Sciences and Arts, the Center for Scientific Work in Vinkovci, Republic of Croatia, 2021. str. 141-153

Dubovicki, S., Svalina, V. i Proleta, J. (2014). Izvannastavne glazbene aktivnosti u školskim kurikulumima. *Školski vjesnik : časopis za pedagoška i školska pitanja*, 64 (4), 553-578.

Gortan-Carlin, I. P., Pace, A., Denac, O. (2014.). Glazba i tradicija: izabrani izričaji u regiji Alpe-Adria. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

Kurikulum za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj (2019). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (NN 7/2019.)

Močinić, S. i Crnčić Brajković, M. (2018) – Tradicijska glazba Istre u nastavi glazbene kulture nižih razreda osnovne škole. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 64 (2018), 1, 141-153

Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe. Teorijsko tematski aspekti*. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera-Pedagoški fakultet u Osijeku. Preuzeto 02.12.2019. s [https://bib.irb.hr/datoteka/566005.ROJKO Metodika nastave glazbe. Teorijsko tematski a spekti.pdf](https://bib.irb.hr/datoteka/566005.ROJKO_Metodika_nastave_glazbe._Teorijsko_tematski_aspekti.pdf)

Vidulin-Orbanić, S. (2008). Poticanje individualnog razvoja učenika izvannastavnim glazbenim aktivnostima. *Tonovi* 52,(1), 85-91.

Vitez, S. i Muraj, A. (2001). *Hrvatska tradicijska kultura na razmeđu svjetova i epoha*. Barbat; Galerija Klovićevi dvori; Institut za etnologiju i folkloristiku Zagreb.

Šulentić Begić, J. i Begić, A. (2017). Tradicijska glazba srednjoeuropskih država i interkulturalni odgoj u osnovnoškolskoj nastavi glazbe. *Školski vjesnik*, 66 (1), 123-134.

16. Popis slika

Slika 1. Prikaz Istre

Slika 2. Notni zapis „Cviće moje“

Slika 3. Notni zapis „Zaspal Pave

Slika 4. Istarska narodna nošnja

Slika 5. Istarska narodna nošnja

Slika 6. Organizacija kurikuluma predmeta Glazbena kultura / Glazbena umjetnost

Slika 7. Odnos zastupljenosti domena u odgojno-obrazovnoj vertikali